

Rodna analiza budžeta Opštine Nikšić

Rodna analiza budžeta:

- Sekretarijata za finansije, razvoj i preduzetništvo
- Sekretarijata za uređenje prostora i zaštitu životne sredine

Nikšić, februar 2024.

Izdavač:

NVO "MOZAIK NIKŠIĆ"

Za izdavača:

Blagoje Šturanović

Autorka:

mr Ranka Ogurlić

Dizajn:

Blagoje Šturanović

Štampa:

FotoLab

Tiraž:

10 primjeraka

SADRŽAJ

1. O projektu
2. Šta je budžet?
3. ROB - Rodno odgovorno budžetiranje
4. ROB u Crnoj Gori
5. Kada se sprovodi procjena rodnog uticaja?
6. Dio nadležnosti sekretarijata za finansije, razvoj i preduzetništvo
7. Dio nadležnosti sekretarijata za uređenje prostora i zaštitu životne sredine
8. Analiza podataka dobijenih od Opštine Nikšić
9. Istraživanje u kom su učestvovali članovi NVO MOZAIK
10. Literatura
11. Aneksi

1. O projektu

Projekat „pROBajmo zajedno oRODniti budžet“ realizuje NVO Mozaik iz Nikšića, kroz program malih grantova u sklopu projekta Mreža za nadzor rodno odgovornog budžetiranja na zapadnom Balkanu i Moldaviji (Gender Budget Watchdog Network in Western Balkans and Republic of Moldova) koji sprovode Ženska akcija (Women Action), Centar za istraživanje i izradu politika (Centar for Reserarch and Policy Making), Keystone usluge za ljude (Keystone Human Services), Kuća rodnih znanja i politika (Gender Knowledge Hub), Centar za promociju civilnog društva (Center for Civil Society Promotion), Centar ženske alijanse za razvoj (Gender Alliance for Development Centre) i Mreža žena Kosova (Kosova Women’s Network) uz finansiranje Austrijske agencije za razvoj (Austrian Development Agency (ADA)) i Švedske agencije za međunarodnu saradnju (Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA)).

Cilj projekta “pROBajmo zajedno oRODniti budžet“ je podizanje nivoa znanja i informisanosti o poštovanju prava žena, rodnoj ravnopravnosti i učešću žena s invaliditetom u donošenju odluka u skladu sa nacionalnim pozitivnim zakonodavstvom i potvrđenim UN CEDAW Konvencijom i Konvencijom UN o osobama sa invaliditetom.

Postizanje rodne ravnoteže u donošenju odluka i politici je jedan od ciljeva EU Strategije rodne ravnopravnosti. Obezbjediavanjem i ostvarivanjem prava po osnovu rodne ravnopravnosti, kao i primjena mjera za eliminisanje diskriminacije po osnovu pola i zdravstvenog statusa stvoriće jednake mogućnosti za učešće žena s invaliditetom u svim oblastima društvenog života. **Specifični ciljevi projekta:**

1. Jačanje kapaciteta zaposlenih u lokalnoj samoupravi u primjeni rodno ROB-a prilikom kreiranja budžeta lokalne samouprave.
2. Jačanje kapaciteta žena s invaliditetom za kvalitetniji monitoring, uključivanje principa rodne ravnopravnosti i rodnu analizu budžeta koji bi reflektovao potrebe žena s invaliditetom i šire društvene zajednice.

3. Rodna analiza aktuelnog budžeta Sekretarijata za finansije, razvoj i preduzetništvo i Sekretarijata za za uređenje prostora i zaštitu životne sredine u Opštini Nikšić.

4. Zagovaranje inicijative o formiranju tima za rodno odgovorno budžetiranje koji će biti dio grupe za izradu budžeta lokalne samouprave.

Postignuti rezultati:

R1: Ojačani kapaciteti zaposlenih u lokalnoj samoupravi i unaprijeđeno sprovođenje politika rodne ravnopravnosti kroz primjenu ROB-a prilikom kreiranja budžeta lokalne samouprave.

R2: Ojačani kapaciteti žena s invaliditetom o rodnoj ravnopravnosti, rodnom budžetiranju i pojačan monitoring rodno odgovornog budžetiranja u lokalnom parlamentu.

R3: Urađena Analiza rodne komponente aktuelnog budžeta Sekretarijata za finansije i Sekretarijata za prostorno planiranje i ekologiju u opštini Nikšić.

R4: Sa lokalnom samoupravom postignut dogovor o formiranju tima za rodno odgovorno budžetiranje koji će biti dio grupe za izradu budžeta. (upućena inicijativa)

2. Šta je budžet?

Budžeti su najvažniji alati politike koji su dostupni vladi i odražavaju njene političke prioritete. Iako se brojevi i podaci prikupljeni u budžetskim dokumentima mogu činiti rodno neutralnim, empirijski nalazi pokazuju da obrasci izdataka i način na koji vlada prikuplja prihode imaju različit uticaj na žene i djevojčice, u poređenju sa muškarcima i dječacima. Rodno odgovorno budžetiranje (ROB) je pristup koji zahtijeva integraciju roda u vladino planiranje i procese budžetiranja. Pretpostavlja se da država ima politiku rodne ravnopravnosti ili rodne ciljeve u sektorskim programima za koje izdvaja dovoljno sredstava i definiše procedure za izvršenje takvih resursa[1].

Stručnjaci za oblast lokalnog participativnog budžetiranja, potenciraju važnost statistike po polu za sprovođenje ROB. To jest, mora se znati, na primjer, koliko ima muškaraca, koliko žena, kog su imovinskog stanja... Ti podaci, obično, u lokalnoj upravi nedostaju. Nema lokalnih uprava za ROB, po riječima eksperata, može imati ozbiljne i dugoročne posljedice, a među njima su nejednakost, gubitak potencijala za razvoj i ekonomski rast, nedostatak sredstava za zdravstvene usluge koje se posebno odnose na žene.

Neodgovorno budžetiranje produbljuje društvene probleme kao što su porodično nasilje, nejednakost u obrazovanju i pristupu resursima... Kada lokalne uprave ne vode računa o rodnoj perspektivi u budžetiranju, vrlo često su žene i drugi ranjivi slojevi uskraćeni za adekvatnu podršku i resurse u vezi sa zaštitom životne sredine. Među posljedicama je i ranjivost na klimatske promjene. Zbog svega toga, postizanje rodne ravnopravnosti u budžetiranju je ključno za održiv i pravedan razvoj zajednica.

[1] Dr Marija Risteska i Slavica Strikovic, REALIZACIJA SDG 5 C.1 INDIKATORA Izvještaj za Crnu Goru, NVO Ženska akcija Oktobar 2020.

3. ROB – Rodno odgovorno budžetiranje

Zakonom o rodnoj ravnopravnosti definisano je da rodna ravnopravnost podrazumijeva ravnopravno učešće žena i muškaraca, kao i lica drugačijih rodni identiteta u svim oblastima javnog i privatnog sektora, jednak položaj i jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava i sloboda i korišćenje ličnih znanja i sposobnosti za razvoj društva, kao i ostvarivanje jednake koristi od rezultata rada [2].

Prema definiciji Savjeta Evrope rodno budžetiranje predstavlja uvođenje principa rodne ravnopravnosti u budžetske procese. Ono podrazumijeva rodno zasnovanu procjenu budžeta, uključivanje rodne perspektive u svim nivoima budžetskog procesa i restrukturiranje prihoda i rashoda u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti. Rodno budžetiranje je strategija i proces sa dugoročnim ciljem postizanja ciljeva rodne ravnopravnosti [3].

Rodno odgovorno budžetiranje ne predstavlja prebrojavanje žena i muškaraca u resorima budžetskih korisnika, ne podrazumijeva nužno povećanje budžetskih izdataka, kao ni pripremu zasebnog budžeta za žene. Takođe, ne podrazumijeva smanjivanje državnog budžeta za iznos koji se izdvaja za rodni budžet, već uzimanje u obzir princip ravnopravnosti muškaraca i žena tokom cijelokupnog budžetskog ciklusa. Rodno odgovorno budžetiranje se ne bavi biološkim razlikama među ženama i muškarcima, već je usmjereno na njihove uloge u društvu i njihov ravnopravan pristup resursima, uslugama i odlukama [4]. Uvođenje rodnog budžetiranja u sistem upravljanja javnih finansija nam omogućava da ispunimo međunarodne obaveze koje proizlaze iz CEDAW i preporuke Savjeta Evrope, kao i PEFA okvira Međunarodnog monetarnog fonda, Svjetske banke, Evropske unije i OECD –a [5]. U Beču se od sredine 90-ih krenulo sa uvođenjem rodne perspektive u urbano planiranje, stanovanje i razvoj.

[2] <https://www.gov.me/dokumenta/81018a45-4270-4b3b-82a4-02434240860d>

[3] <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-budgeting/what-is-gender-budgeting>

[4] <https://institut-alternativa.org/ia-nije-se-mnogo-odmaklo-u-rodno-odgovornom-budzetiranju/>

[5] Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (engl. The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women CEDAW), koju je 1979.

Na primjer, urađeno je istraživanje koje je pokazalo da djevojčice, mnogo manje od dječaka, koriste parkove nakon 9. godine, dok dječaci nastavljaju da ih koriste i kao tinejdžeri. Dječaci su koristili sportske terene i mobilijar, a devojčice nijesu imale jednak pristup jer su taj prostor zauzeli dječaci. Zato su gradske vlasti odlučile da naprave dodatne terene za sportove koji su devojčicama bili zanimljivi, na primjer odbojka i badminton. Takođe su podijelili javne prostore na manje cjeline koje su vizuelno odvojene pejzažnom arhitekturom. Djevojčice su počele češće da koriste parkove. Nakon trenutnog zadovoljstva što su se neke djevojčice vratile u parkove, gradske vlasti su shvatile da problem ipak nije riješen. Uvidjeli su da su odnosi moći ostali nepromenjeni i da su se ove dvije grupe, djevojčice i dječaci, podijelile, a to nikako nije bio cilj. Dobro i trajno rješenje predstavljaju javni prostori koji adekvatno odgovaraju na potrebe djevojčica i dječaka, žena i muškaraca različitog doba i koje oni zajedno mogu da koriste.

Lokalne samouprave treba da imaju u vidu da gradovi i sela mogu da ostanu mjesta za život samo ako se u donošenje odluka o stanovanju, prostornom i urbanističkim planiranju, sprovođenju prostornih i urbanističkih planova, upravljanju građevinskim zemljištem, stambenoj podršci i ostvarivanju javnog interesa u održavanju zgrada uključe i žene i muškarci iz različitih društvenih grupa [6].

[6]http://www.skgo.org/storage/app/uploads/public/164/309/238/1643092388_ROB.pdf

4. ROB u Crnoj Gori

Pretpostavke za uvođenje rodno odgovornog budžetiranja uvedene su donošenjem novog sistemskog zakona o budžetu, Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, kada je uvedeno srednjoročno planiranje, 2014. godine. Orodnjavanje budžeta započelo je pilot projektom orodnjavanja crnogorskog Agrobudžeta za 2019. godinu. Tehničkom podrškom OEBS-a u Crnoj Gori razvijena je rodno budžetska analiza Agrobudžeta i preporučene su mjere za orodnjavanje.

Rodno odgovorne lokalne politike koje uključuju i rodno odgovorno budžetiranje uvode se 2020. godine donošenjem propisa koji predstavljaju početne korake u realizaciji ovih politika na lokalnom nivou. Ministarstvo finansija je donijelo Uputstvo o pripremi i procjeni analize uticaja odluka i drugih propisa organa lokalne samouprave, koje uključuje i rodnu dimenziju.

Članom 2 Uputstva propisano je da Analiza uticaja propisa obuhvata „definisanje problema, odnosno ciljeva koji se predloženim propisom žele riješiti, identifikovanje i analiziranje opcija za rješavanje tih problema, procjenu fiskalnog uticaja, procjenu uticaja propisa na rodnu ravnopravnost, konsultacije zainteresovanih strana, monitoring i evaluaciju“ [7].

Institut alternativa novembru 2023. godine predstavio je analizu “Programsko budžetiranje u Crnoj Gori: Doprinos rodnoj ravnopravnosti ili samo štrik”, pokazuje da u preko 70% ciljeva nije odgovoreno na pitanje na koji način doprinose smanjenju rodnih razlika. O nedovoljnoj orodnjenosti budžeta govori i činjenica da je u analiziranim zahtjevima za budžetskim sredstvima od ukupno 87 indikatora, svega 2 indikatora koji su rodno odgovorni. Preporuke za unapređenje rodno odgovornog budžetiranja odnose se, između ostalog, na podršku potrošačkim jedinicama za bolju formulaciju rodno odgovornih i transformativnih ciljeva i indikatora, kao i bolju kontrolu izvještaja, sa fokusom na rezultate postignutog.

[7] Rodno odgovorno budžetiranje, Skupština Crne Gore, Podgorica, 2022. <https://pbk.skupstina.me/wp-content/uploads/2022/05/Rodno-odgovorno-budzetiranje.pdf>

Među ostalim preporukama za unapređenje orodnjavanja budžeta, navedeno je insistiranje na senzibilisanju rukovodilaca potrošačkih jedinica i koordinatora za programsko budžetiranje kroz obuke, stroža kontrola Ministarstva finansija nad kvalitetom izvještaja o izvršenju budžeta u odnosu na rodnu perspektivu, kao i neophodnost dopune Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti odredbama o rodno odgovornom budžetiranju [8].

5. Kada se sprovodi procjena rodnog uticaja?

Procjena rodnog uticaja se sprovodi prilikom izrade budžetskih programa i projekata javnih investicija, ali se ne moraju primijeniti samo na nacrt budžeta, već se mogu primijeniti na postojeći budžet ili aktuelni projekat javne investicije.

Utvrđivanje rodne analize budžeta obuhvata dva kriterijuma:

- Ciljnu grupu: da li su krajnja ciljna grupa žene i muškarci i kao fizička i kao pravna lica.
- Uticaj na ciljnu grupu: Da li prijedlog direktno ili indirektno utiče na žene i muškarce u pogledu njihovog prisustva i kontrole resursa, njihovog društvenog položaja ili rodno zasnovanih društvenih pravila i normi.

Važno je napomenuti da i programi koji ne ispunjavaju ove kriterijume i ne podliježu procjeni rodnog uticaja obavezuju kreatore politika i službenike/ce zadužene za njihovu izradu, praćenje i evaluaciju na opšte obaveze eliminisanja nejednakosti i promovisanja rodne ravnopravnosti. Budžet Sekretarijata za uređenje prostora i zaštitu životne sredine uzeli smo kao predmet analize jer je jako bitan prostor i životno okruženje u kome žive žene i muškarci, djevojčice i dječaci iz najrazličitijih grupa u zajednici.

[8] Uputstvo o pripremi i procjeni analize uticaja odluka i drugih propisa organa lokalne samouprave, „Sl. list CG“, br. 105/20

U većini zajednica je odnos između broja žena i broja muškaraca približno ujednačen. U populaciji je nešto više žena i žene su kod nas pokretnije u migracijama u gradske sredine u kojima su ekonomske šanse veće, usluge dostupnije i bolje, a uslovi života za žene nešto lakši. Izbor Sekretarijata za finansije za ovu analizu je iz razloga što se sve lokalne politike ogledaju u budžetu lokalne uprave za koji je nadležan Sekretarijat za finansije kao veliki broj, za zajednicu veoma značajnih, nadležnosti takođe pripadaju ovom sekretarijatu.

6. Dio nadležnosti sekretarijata za finansije, razvoj i preduzetništvo

- pripremu i sprovođenje propisa Opštine u oblastima za koje je organ osnovan, (budžet Opštine, završni račun, privremeno finansiranje, zarade lokalnih funkcionera i lokalnih službenika i namještenika, lokalne javne prihode, u saradnji sa dugim organima lokalne uprave, pripremu osnivačkih akata javnih službi nad kojima vrši nadzor), izjašnjavanje o inicijativama za ocjenu ustavnosti i zakonitosti propisa Opštine iz djelokruga organa;
- izradu i sprovođenje programskih i planskih akata iz djelokruga organa, sprovođenje lokalnog strateškog plana, plana integriteta i sl., praćenje i sprovođenje državnih planskih akata u okviru nadležnosti organa;
- upravljanje konsolidovanim računom trezora, podračunima i drugim računima; vođenje postupka otvaranja podračuna i utvrđivanja načina njihovog korišćenja, vođenje glavne knjige trezora i pomoćne knjige, finansijsko planiranje i upravljanje gotovinskim sredstvima, kontrolu izdataka i izvršavanje budžeta, obračun i isplatu zarada i naknada zaposlenima u Opštini, i isplatu zarada i naknada zaposlenim u javnim ustanovama čiji je osnivač Opština, budžetsko računovodstvo i izvještavanje, upravljanje finansijskim informacionim sistemom;

- utvrđivanje programa aktivnosti i načina stimulisanja preduzetničkih inicijativa na lokalnom nivou, saradnju i pružanje informacija zainteresovanim subjektima za razvoj preduzetništva, a posebno malim i srednjim preduzećima u cilju korišćenja resursa i realizacije planova i programa u ovim oblastima, saradnju sa asocijacijama poslodavaca i sl.;
- učestvovanje u promovisanju i realizaciji aktivnosti za razvoj turizma i iniciranje i realizacija promocije atraktivnih turističkih destinacija opštine, saradnju i učestvovanje u radu organa Turističke organizacije i učestvovanje u stvaranju uslova i organizovanju sajmova i drugih sličnih manifestacija iz oblasti turizma;
- saradnju i koordinaciju sa Sekretarijatom za investicije i projekte u pripremi i sprovođenju razvojnih programa, planova i projekata iz nadležnosti organa;
- davanje mišljenja o zakupu poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Opštine;
- praćenje stanja i predlaganje programa aktivnosti za podsticanje razvoja poljoprivrede i ruralnih područja opštine, vođenje evidencije o zemljištu koje je promijenilo namjenu; davanje mišljenja o davanju u zakup poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Opštine, učestvovanje u izradi biznis planova, učestvovanje u realizaciji mjera državne agrarne politike, prikupljanje dokumentacije za ostvarivanje prava na staračke naknade i prosljeđivanje Ministarstvu na rješavanje, učestvovanje u organizaciji sajmova - izložbi iz oblasti poljoprivrede, organizovanje stručnih predavanja vezanih za pojedine oblasti proizvodnje u cilju edukacije poljoprivrednih proizvođača;
- staranje o sprovođenju mjera za uzgoj, zaštitu i lov divljači;
- učešće u pripremi i postupku donošenja Strateškog plana Opštine;
- učešće u pripremi i postupku donošenja Strategije razvoja turizma Opštine;
- učešće u pripremi i postupku donošenja Strategije razvoja poljoprivrede Opštine;

7. Dio nadležnosti sekretarijata za uređenje prostora i zaštitu životne sredine

- izradu Programa uređenja prostora Opštine; pripremne poslove na izradi i donošenju lokalnih planskih dokumenata po posebnom postupku u skladu sa Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata do donošenja Plana generalne regulacije;
- sprovođenje politike i uspostavljanje sistema zaštite i unapređenja životne sredine; izradu strateških dokumenata u oblasti održivog razvoja i zaštite životne sredine; izradu i implementaciju lokalnog plana održivog razvoja; izradu i implementaciju lokalnog programa zaštite životne sredine; izradu programa monitoringa segmenata životne sredine; izradu Izveštaja o stanju životne sredine; uspostavljanje i vođenje katastra zagađivača; zaštitu i poboljšanje kvaliteta vazduha; pripremu akata za proglašenje zaštićenih prirodnih dobara; izradu i sprovođenje Akcionog plana biodiverziteta;
- sprovođenje međunarodnih konvencija iz ove oblasti; sprovođenje postupka procjene uticaja na životnu sredinu za projekte za koje saglasnost, odobrenje ili dozvolu izdaju drugi organi Opštine; izradu strateške karte buke; određivanje akustičnih zona; izradu akcionog plana za zaštitu od buke; izdavanje uslova i mjera za zaštitu životne sredine u postupku izdavanja urbanističko tehničkih uslova; uspostavljanje i vođenje informacionog sistema i vođenje propisanih evidencija iz ove oblasti; nadzor nad sprovođenjem propisa iz oblasti životne sredine i druge poslove iz ove oblasti u skladu sa posebnim propisima; davanje mišljenja na predlog odluka o izradi strateških procjena uticaja na životnu sredinu;
- sprovođenje upravnih postupaka za izdavanje građevinske dozvole za izgradnju ili rekonstrukciju objekata za koje je organ nadležan do okončanja započetih postupaka i izdavanje upotrebne dozvole za te objekte; postavljanje, gradenje i uklanjanje pomoćnih objekata, pristupnih rampi, liftova i sl. za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom do donošenja plana generalne regulacije Crne Gore;

8. Analiza podataka dobijenih od Opštine Nikšić

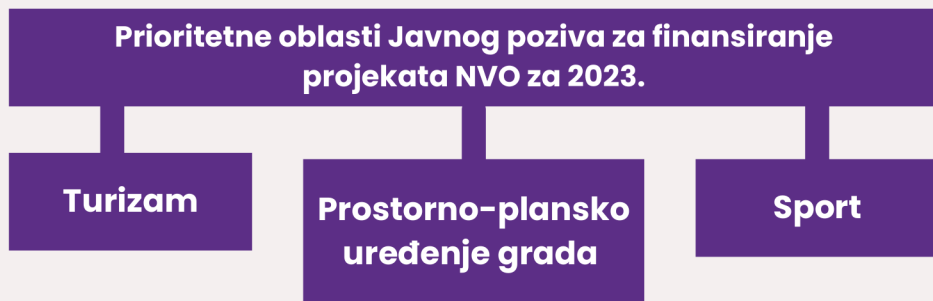
- Ova analiza se odnosi na odgovore koje smo dobili iz Službe za saradnju i poslove predsjednika i informisanje. Dio odgovora je nepotpun a najčešće u domenu statistike po polu i benefita za osobe sa invaliditetom.

Finansiranje projekata NVO u 2023. i prioritetne oblasti poziva za NVO:

Kod Službe za saradnju i poslove predsjednika i informisanje planirano je i realizuje se finansiranje projekata NVO na sljedeći način:

- za projekte po konkursu planirano je 30000,00 a izvršeno 24790,00
- na ime učešća u Reload projektima 11000,00 a izvršeno 11000,00
- ostali transferi NVO 25000,00 i izvršeno 24790,00 €.

U skladu sa Odlukom o kriterijumima, načinu i postupku raspodjele sredstava nevladinim organizacijama („Sl. list CG – Opštinski propisi“, br. 53/19), Komisija za raspodjelu sredstava iz budžeta opštine Nikšić opredijeljenih za finansiranje projekata nevladinih organizacija je u Javnom konkursu za finansiranje projekta nevladinih organizacija za 2023. godinu kao prioritetne oblasti za 2023. godinu definisala:

Finansiranje NVO osoba s invaliditetom podržano od strane lokalne samouprave i vrste projekata:

- U svakom konkursu koji raspíše Opština Nikšić prednost imaju lica sa invaliditetom, u skladu sa zakonom. Po posljednjem Javnom konkursu za finansiranje projekta nevladinih organizacija za 2023. godinu, pet nevladinih organizacija je dobilo sredstva za realizaciju projekata, među kojima je NVO „Mozaik“ kao jedna od prioriternih.

U skladu sa Odlukom o raspodjeli sredstava za finansiranje projekata NVO za 2023. godinu, potpisani su ugovori finansiranju projektnih ideja sa pet NVO: Ekološko udruženje mladih „Zeleni centar“, Alfa centar, Biznis centar, Mozaik i Tibor. Od pet finansiranih NVO jedino je NVO MOZAIK organizacija koja se bavi pravima OSI, te je od ukupno podijeljenog iznosa na konkursu 20.25% namijenjeno za OSI. U odnosu na budžet Opštine Nikšić za 2023. godinu koji je iznosio 26.800.000,00 € za Konkurs za NVO je opredijeljeno 0.11% od istog, a utrošeno je 0.09%.

Za projekte organizacija OSI putem konkursa je iz budžeta izdvojeno 0.02%.

Finansiranje podrške ženama, muškarcima, djeci, osobama s invaliditetom, žrtvama nasilja i RAE populaciji

Kod Sekretarijata za finansije razvoj i preduzetništva planirana su izdvajanja za podršku ženskom preduzetništvu u iznosu od 40.000 a izvršena u istom iznosu. Ova podrška odnosi se na žene, a podrškom je obuhvaćno 17 preduzetnica. Raspodjelu sredstava vršila je Komisija formirana od strane predsjednika. Pozitivno ocjenjujemo odluku Opštine Nikšić da izdvoji sredstva za podsticanje ženskog preduzetništva u nadi da će se u budućnosti stvoriti uslovi povećanja budžeta za ove namjene. Raspodjela sredstava je vršena po osnovu kriterijuma propisanih članom 20 Odluke o kriterijumima, načinu i postupku raspodjele sredstava za podršku ženskom preduzetništvu u opštini Nikšić.

U ovom odgovoru izostala je informacija da li je neka od korisnica/preduzetnica sredstava po ovom programu osoba s invaliditetom, iako jedna od preduzetnica jeste, što bi bio značajan doprinos zapošljavanju osoba s invaliditetom i primjer dobre prakse ostalim poslodavcima.

Takode su planirana sredstva kod Službe za saradnju i poslove predsjednika i informisanje za:

- finansiranje vantjelesne oplodnje: planirano 50.000,00 € a izvršeno 21.000,00 € za 11 korisnica;
- nabavka medicinskih sredstava za djecu sa dijabetesom: planirano 10000,00 € a izvršeno 950,00 €
- transferi prema Organizaciji slijepih: planirano i izvršeno 7000,00 €
- transferi prema Dječijem savezu: planirano i izvršeno 9600,00 €.

O sljedećim sredstvima planiranim budžetom nemamo informacije kako su realizovana i u kom broju su određene indirektno ili direktno benefite ostvarile žene, muškarci, djeca, osobe s invaliditetom, žrtve nasilja, RAE populacija, a to su:

- Transferi obrazovnim ustanovama 10.000,00 €
- Transferi za jednokratne socijalne pomoći 50.000,00 €
- Jednokratne socijalne pomoći 50.000,00 €
- Transferi za sprovođenje akcionog plana REA populacije 1.500,00 €

Iako ima aktivnosti potrebno je naglasiti doprinos rodnoj ravnopravnosti ili unapređenja položaja žena, djece, osoba s invaliditetom...

Izdvajanje sredstava za samozapošljavanje

U 2023. nije bilo izdvajanja sredstava za samozapošljavanje.

Statistika izdvajanja sredstava po polu korisnika/ce

Iz odgovora na pitanja 4 i 5 zaključujemo da su u ranijem periodu budžetom Opštine opredjeljivana sredstva za samozapošljavanje. Nadamo se da će se steći uslovi da se sa tom praksom nastavi jer to je jedan od načina da se mladim ljudima pruži šansa da razviju sopstveni biznis i ostanu u Nikšiću. Na taj način dajemo i podršku žrtvama nasilja da se kroz ekonomsku sigurnost i samozapošljavanje izbere za svoju nezavisnost. Ovakav vid podrške bi bio veoma značajan za žene s invaliditetom koje trpe višestruku diskriminaciju, kojima bi zaposlenje omogućilo uključivanje u zajednicu, veću samostalnost i umnogome doprinijelo unaprijeđenju njihovog kvaliteta života.

Subvencije za proizvodnju hrane i statistika po polu

Na ime podrške poljoprivrednim proizvođačima/cama izdvojeno je:

- Za sufinansiranje premija osiguranja planirano je 15.000 a do 18.12.2023. godine izvršeno 363,09 €.
- Za subvencije za podsticanje poljoprivredne proizvodnje planirano je 60.000,00 a izvršeno 8.128,44 €.
- Za subvencije za Otkup mlijeka planirano je 360.000,00 a izvršeno 322.508,00 €.
- Za sajam poljoprivrednih proizvoda na kom izlažu poljoprivredni proizvođači, a koji se održava krajem 2023.godine planirano je 13.000,00 €.

Ni ovdje nemamo informaciju o polu korisnika/ca. Takođe nemamo informaciju zašto je od planiranih 60.000,00 € realizovano samo 8.128,44 € i zaključujemo da bi se moralo uticati na povećanje interesovanja za korišćenje ovih sredstava.

Novogodišnji bazar je jedna lijepa manifestacija u organizaciji lokalne samouprave, koja daje mogućnost poljoprivrednim proizvođačima/cama, umjetnicima/cama, da plasiraju i reklamiraju svoje proizvode.

Dobro bi bilo da imamo informaciju koliko je među izlagačima bilo žena, a koliko muškaraca, da li su osobe sa invaliditetom imale prioritet prilikom odabira i šta bi, po njihovom mišljenju trebalo promijeniti i da li bi tokom godine neku sličnu manifestaciju trebalo ponoviti kao dodatnu podršku.

Primjena alatki rodno odgovornog budžetiranja tokom izrade budžeta za 2023

U odgovoru nalazimo da su alatke rodno odgovornog budžetiranja primijenjene u okviru zakonske regulative i raspoloživih finansijskih sredstva, kako u skladu sa prethodnim tačkama, tako i u okviru izdvajanja sredstava za odbornice u Skupštini opštine Nikšić, ali bez pojašnjenja u kojim konkretnim budžetskim linijama su korišćeni, te koji ROB alati.

U informaciji nedostaje koliko se izdvaja za odbornike, a koliko za odbornice.

Navešćemo da kroz budžetske linije nema informacije o finansiranju sportskih klubova, sredstvima opredijeljenim za muške i ženske sportske klubove različite životne dobi, da li se izvajaju sredstva za paraolimpijce iz naše opštine, a sigurni smo da nikšićki sportski klubovi imaju ovaj vid podrške.

Sledeće pitanje je: Da li u Vašem sekretarijatu imate osobu koja je prošla obuku o rodnom budžetiranju?

Da. Više službenica/ka Sekretarijata za kulturu, sport, mlade i socijalno staranje je u prethodnom periodu prošlo obuke na temu rodno budžetiranja.

Nedostaju odgovori da li su zaposleni u Sekretarijatu za prostorno planiranje i Sekretarijatu za finansije imali prilike da prođu obuke na temu rodno odgovornog budžetiranja.

Da li lokalna samouprava ima kancelariju za rodnu ravnopravnost?

U okviru Sektora za kulturu Sekretarijata za kulturu, sport, mlade i socijalno staranje postoji Odjeljenje za informisanje i rodnu ravnopravnost, a u sklopu Odjeljenja i radno mjesto samostalni/a savjetnik/ca I za rodnu ravnopravnost.

Od velikog značaja je postojanje odjeljenja koje se bavi rodnom ravnopravnošću jer ima mogućnost da ovu temu drži u fokusu, međutim učešće predstavnika ovog odjeljenja u kreiranju budžeta lokalne samouprave bi moglo dati značajniji doprinos orodnjavanju budžeta.

Ne postoji važeći Lokalni akcioni plan u oblasti rodne ravnopravnosti.

Izostaje spremnost lokalne uprave za kreiranje tima koji bi pomogao da budžet opštine Nikšić bude prepoznat kao rodno senzitan

“Shodno odgovoru pod tačkom 1.7 te činjenici da je Budžet Opštine Nikšić i do sada prepoznat kao rodno senzitan, kreiranje posebnog tima, pored zaposlenih u Sekretarijatu za finansije, razvoj i preduzetništvo, smatramo nepotrebnim”.

Ovim odgovorom je potvrđeno da odjeljenje Sekretarijata za kulturu, sport, mlade odnosno Odjeljenje za informisanje i rodnu

ravnopravnost nijesu uključeni u izradu budžeta i ne daju očekivani doprinos njegovom orodnjavanju.

Ustavom Crne Gore garantovana je rodna ravnopravnost na način da država jemči ravnopravnost žene i muškarca i razvija politiku jednakih mogućnosti. Zakon propisuje, da su između ostalih, i lokalne samouprave, dužne da, u svim fazama planiranja, donošenja i sprovođenja odluka, kao i preduzimanja aktivnosti iz svoje nadležnosti ocjenjuju i vrednuju uticaj tih odluka i aktivnosti na položaj žena i muškaraca.

Programskim budžetiranjem uveden je pristup koji podrazumijeva da svaki trošak u budžetu bude jasno povezan sa konkretnim aktivnostima i ciljevima koji se odnose na rodnu ravnopravnost.

ZAKLJUČCI ANALIZE:

- Izostali su odgovori od subjekata koji su bili cilj analize, umjesto njih odgovorila je Služba za saradnju i poslove predsjednika i informisanje
- Nedostaju podaci po polu u većini odgovora, kao i podaci o benefitima za osobe sa invaliditetom
- Nedostaje senzibilitet i znanje o ROBu i njegovoj važnosti.

PREPORUKE ANALIZE:

- Neophodno je kroz zakonski okvir obavezati lokalne samouprave na dosljednu primjenu ROBa
- Neophodno je da organi lokalne uprave vode statistiku po polu, što je i zakonska obaveza, član 14 Zakona o rodnoj ravnopravnosti[1]
- Formirati/imenovati sve lokalne mehanizme za rodnu ravnopravnost (Odluka o rodnoj ravnopravnosti, Osoba za rodnu ravnopravnost, Kancelarija za rodnu ravnopravnost, Savjet za rodnu ravnopravnost, važeći LAP za rodnu ravnopravnost)
- Organizovati za zaposlene u organima lokalne uprave praktične edukacije sa ciljem senzibilisanja za potrebe osoba sa invaliditetom, za žene i ostale ranjive grupe lokalne zajednice

9. Istraživanje u kom su učestvovali članovi NVO MOZAIK

U istraživanju je uključeno 20 ispitanika/ca, 8 žena i 12 muškaraca. 19 ispitanika/ca ima fizički invaliditet i 1 senzorno.

DOB	
18-30	4
31-40	9
41-50	3
51-60	2
61-70	2
Ukupno	20

BRAČNI STATUS	Ž	M	UKUPNO
Udata/Oženjen	3	2	5
Neudata/Neoženjen	3	9	12
Razvedena/Razveden	2	1	3

Najveći broj ispitanika/ca je od 31-40 g. starosti, a najmanji broj je ispitanika preko 50 godina starosti.

Najveći broj ispitanika/ca 12(60%) je u bračnoj zajednici, 5 (25%) je u bračnoj zajednici i 3(15%) su razvedeni.

ŽIVI U	Ž	M	UKUPNO
Domaćinstvu	7	10	17
Samostalno	1	2	3

17 (85%) ispitanika/ca živi u domaćinstvu, a samo 3 (15%) i to 1 žena i 2 dva muškarca žive samostalno.

MJESEČNI PRIHODI	Ž	M	UKUPNO
Dovoljni da zadovolje mjesečne potrebe	3	4	7
Nijesu dovoljni	1	7	8
Prinudeni smo da štedimo	4	1	5

Samo 7 (35%) ispitanika/ca se izjasnilo da su njihovi mjesečni prihodi dovoljni da zadovolje mjesečne potrebe. Najveći broj ispitanika/ca se izjasnio da mjesečna primanja nijesu dovoljna- 8 (40%) i 5 (25%) da su prinudeni da štede.

Uključivanje u rad NVO najveći broj ispitanika/ca je naveo da se preko prijatelja saznao i uključio se u rad NVO, svi imaju prethodno iskustvo u radu neke organizacije osoba s invaliditetom. Svoju uključenost u društvenu zajednicu opisuju kao pomoć članovima porodice i prijateljima, humanitarni rad, rad u mjesnoj zajednici i članstvo u drugim organizacijama civilnog društva.

Motivi uključivanja u organizacije civilnog društva su: druženje, sticanje novih znanja i vještina, učešće u realizaciji projekata, sticanje znanja u pisanju projekata, unaprijeđenje položaja osoba s invaliditetom.

Na pitanje da li se se naša organizacija u prethodnom periodu u dovoljnoj mjeri bavila problemima žena s invaliditetom 5 (25%) ispitanika (3 žene i 2 muškarca) su odgovorili da nijesu zadovoljni, 9 (45%) ispitanika (4 žene i 5 muškaraca) su odgovorili da su zadovoljni na koji način se naša NVO u prethodnom periodu bavila pravima žena i 6 ispitanika/ca se nije izjasnilo.

5 ispitanica je navelo da je potrebno intenzivnije bavljenje pravima žena s invaliditetom.

Razlozi zbog kojih nijesu više uključeni u aktivnosti NVO najčešće se navode nepristupačno okruženje, predrasude okruženja prema osobama s invaliditetom, nedostatak informacija o organizacijama u okruženju i lična uvjerenja.

Svih 20 ispitanika/ca su izrazili interesovanje za zagovaranje i promociju prava OSI i prava žena sa invaliditetom i to ekonomsko osnaživanja žena, neformalno obrazovanje, dostupnost zdravstvene zaštite, usluga zaštite od nasilja nad OSI, zastupanje za poštovanje i unapređenje zakonskih rješenja koja se odnose na osobe s invaliditetom i učešće u odlučivanju u društvenoj zajednici.

ANEKS 1: UPITNIK ZA SEKRETARIJATE

1. Da li je Opština Nikšić finansirala projekte NVO tokom 2023. i koje prioritetne oblasti su definisane pozivom?
2. Da li je i koliko NVO osoba s invaliditetom podržano od strane lokalne samouprave i o kojim projektima je riječ?
3. Da li ste kroz budžetske linije izdvajali sredstva koja bi bila značajna podrška ženama, muškarcima, djeci, osobama s invaliditetom, žrtvama nasilja, RAE populaciji?
4. Da li ste kroz budžetske linije izdvajali sredstva za samozapošljavanje u kom iznosu i koliko je korisnika/ca ostvarilo tu mogućnost?
5. Koliko je bilo žena a koliko muškaraca korisnika ovih sredstava?
6. Da li ste dodjeljivali subvencije za proizvodnju hrane, i koliko je bilo žena, a koliko muškaraca među korisnicima istih?
7. Da li ste tokom izrade budžeta za 2023. primjenjivali alatke rodnoodgovornog budžetiranja? Ako je odgovor ne, da li ćete to učiniti tokom izrade budžeta za 2024?
8. Da li u Vašem sekretarijatu imate osobu koja je prošla obuku o rodnom budžetiranju?
9. Da li lokalna samouprava ima kancelariju za rodnu ravnopravnost?
10. Da li Vam je bliska ideja kreiranja tima koji bi pomogao da budžet opštine Nikšić bude prepoznat kao rodno senzitivan?

Aneks 2: ODGOVOR NA ZAHTJEV ZA SLOBODAN PRISTUP INFORMACIJAMA

Sekretarijatu za uređenje prostora i zaštitu životne sredine i Sekretarijatu za finansije, razvoj i preduzetništvo. NVO Mozaik obratila se zahtjevom za slobodan pristup informacijama broj: UP/Io 02-062-78 dana 04. 12. 2023. godine, na koji je odgovoreno da je "NVO Mozaik podnio je Sekretarijatu za uređenje prostora i zaštitu životne sredine zahtjev za SPI, za koji se pomenuti sekretarijat oglasio nenadležnim jer ne posjeduje tražene informacije navedene u zahtjevu. U daljoj proceduri, pomenuti sekretarijat je Službi za saradnju, poslove predsjednika i informisanje na dalju nadležnost dostavio zahtjev broj UP/Io 02-062-78 od 04. 12. 2023. godine".

Služba za saradnju, poslove predsjednika i informisanje prikupila je podatke tražene zahtjevom UP/Io 02-062-78 od 04. 12. 2023. godine, i donijela rješenje kojim se pristup traženim informacijama odobrava u cjelosti.

Odgovor Sekretarijata za finansije, razvoj i preduzetništvo: "Nakon upoznavanja sa Zahtjevom za pristup informacijama koji ste dostavili, obavještavam Vas da tražene informacije/podatka/dokumenta ne posjedujemo jer nijesu u nadležnosti Sekretarijata za investicije i projekte.

10. Literatura

1. Dr. Marija Risteska i Slavica Strikovic, REALIZACIJA SDG 5 C.1 INDIKATORA Izvještaj za Crnu Goru, NVO Ženska akcija Oktobar 2020.
2. <https://www.gov.me/dokumenta/81018a45-4270-4b3b-82a4-02434240860d>
3. [<https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-budgeting/what-is-gender-budgeting>]
4. <https://institut-alternativa.org/ia-nije-se-mnogo-odmaklo-u-rodno-odgovornom-budzetiranju/>
5. Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (engl. The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women CEDAW), koju je 1979.
6. http://www.skgo.org/storage/app/uploads/public/164/309/238/1643092388_ROB.pdf
7. Rodno odgovorno budžetiranje, Skupština Crne Gore, Podgorica, 2022. <https://pbk.skupstina.me/wp-content/uploads/2022/05/Rodno-odgovorno-budzetiranje.pdf>
8. Uputstvo o pripremi i procjeni analize uticaja odluka i drugih propisa organa lokalne samouprave, „Sl. list CG“, br. 105/20

NVO "MOZAIK NIKŠIĆ"